

- Driemaandelijks contactblad 35ste jaargang nr. 3 (juli – augustus – september 2023)
- Afgiftekantoor: 9030 Mariakerke MAIL.
- Evangelie Levensnabij Rekeningnummer IBAN-nr. BE45 9795 3507 0189
- Contactadres redactie verantwoordelijke: Bart Pieters, Begijnhof 34, 8500 Kortrijk.
- Website: www.evangelielevensnabij.be
- P4A9034

--- INHOUD ---

Blz.2	Redactioneel
Blz.2	De rellen
Blz.4	Tomas Halik bekeken door de bril van Ignace D'hert
Blz.9	Christen nooit op rust: Luc Hessel
Blz.10	De Acht Mei Beweging: rise and fall
Blz.13	Levende Preken: Antoinette Van Mossevelde
Blz. 15	Klein verhaal
Blz. 16	De klimaatontregeling keerpunt juni 2024
Blz. 19	Christendom 3.01: de derde weg
Blz. 20	21-eeuws geloven
Blz. 22	Onbehagen, voedingsbodem voor extreem rechts
Blz. 23	Rustpunt

In de kijker
De Acht Mei Beweging
Rise & Fall
blz.10

1. Redactioneel

“Dit is niet normaal” verzuchten we soms. We kunnen het, in een gesprek, ook als vraag formuleren: “Is dit wel normaal?”

Het is een vraag die slaat op onderwerpen die ook aan bod komen in deze Nieuwsbrief... De verstoring van het klimaat op zoveel plaatsen van deze aardbol, met alle miserie vandien. De talrijke vormen van oorlog en onrecht, dichtbij en veraf. Het stokken van kerkvernieuwing, niet enkel in Nederland maar wellicht ook in eigen bisdom. Het bestaan van sloppenwijken in West-Europa die gewelddadige rellen voeden... Is dit allemaal wel normaal?

Het is goed die vraag te stellen aan mensen die al te zorgeloos door het leven gaan. Niet om schuldgevoelens op te wekken of om moedeloos te maken. Wel om samen met hen kleine stappen te zetten in de richting van een ander soort samen-leving, in het evangelie ‘het rijk Gods’ genoemd.

De visies van Thomás Halík en van Daniël Vanhoutte die we in deze Nieuwsbrief voorstellen, bieden een stevige onderbouw voor wat zo ‘n christelijk geloven in onze woelige tijd kan betekenen.

Wat zeker niet normaal is, zijn de scandaleuze praktijken waarvan kinderen en mensen met een beperking het slachtoffer waren en die gepleegd werden door mensen met gezag in de kerk. Gelukkig is er de documentatiereeks ‘Godvergeten’ waarin ‘overlevers’ volop het woord krijgen. Ze schoppen ons een geweten. Ze voeden onze alertheid om onze ogen en oren beter open te zetten voor wie onrecht werden en worden aangedaan. En onbevreesd dit onrecht aan te klagen. Zoals Norbert Bethune en Rik Devillé het ons hebben voorgedaan.

De redactie

2. De rellen

Na de dood van de 17-jarige Nahel leek er chaos te heersen in Frankrijk. Het ging om verantwoord protest tegen het politieoptreden, maar evenzeer om onverantwoorde vernielzucht. Links benadrukt het eerste, rechts het tweede.

Eenzelfde fenomeen doet zich over de hele wereld voort, op tijd en stond ook bij ons. Onlangs ook in Israël. Mensen komen op straat. Ze protesteren tegen onrecht of voor democratie. Maar in de rand van dit protest vinden schermutselingen plaats of erger. Soms gaan de ordehandhavers diplomatisch te werk, soms onverantwoord gewelddadig.

Protest tegen politieoptreden en vernielzucht

Laten we uitgaan van wat zich in Frankrijk afspeelde. Vooreerst dat politieoptreden. De politie heeft bij ons het monopolie van geweld en dat moet zo blijven. Geweldsmonopolie is het alleenrecht van de staat om fysiek geweld en dwang te gebruiken. Volgens de Duitse socioloog Max Weber is het een van de definiërende kenmerken van een soevereine staat. In de praktijk vertrouwt de staat dit recht voornamelijk toe aan de politie. Wanneer iedereen het recht in eigen handen neemt, krijgen we het einde van de rechtsstaat. Dit kan niet voldoende benadrukt worden. Anders dreigt de complete anarchie.

Maar aan de uitoefening van dat geweld bij de politie worden ook precieze regels gesteld. Iemand neerschieten omwille van een verkeersovertreding, dat kan eenvoudigweg niet, zelfs niet als de

betrokkene het op een lopen zet. Hier moet het gerecht ingeschakeld worden om de schuldige te straffen, ook al is dit een uitoefenaar van het officiële gezag. “Ik ben niet boos op de politie, ik ben boos op één persoon: de man die mijn zoon van het leven heeft beroofd”, zei de mama van Nahel.

En dan dat vandalisme of vernielzucht. In een eerste opwelling had diezelfde moeder hiertoe aanleiding gegeven met haar oproep tot ‘opstand’. Dit werd toen begrepen als een oproep tot fysiek geweld. Wat daarop volgde was verschrikkelijk: 5.000 voertuigen en 10.000 vuilnisbakken in brand gestoken, bijna 1.000 gebouwen geplunderd, beschadigd of in brand gestoken, 250 politiebureaus aangevallen, meer dan 700 agenten gewond geraakt, dit alles in één week tijd. Geweldloos protest tegen dat politieoptreden: ja. Maar al deze vernielingen en schade aan mensen, gebouwen en bezittingen: neen!

De oorzaken aanpakken

Van nog groter belang is het om de oorzaken hiervan op te sporen. En dat wordt al te gemakkelijk vergeten. Wat Frankrijk betreft belanden we dan in de leefomstandigheden in de banlieues. Dit zijn dikwijls sloppenwijken geworden, concentraties van armoede en sociaal isolement. “Ik begrijp hun colère, zegt een bewoonster. Als de zoon van een rijke politicus stomdronken een zwaar auto-ongeval veroorzaakt en ze vinden dan ook nog eens een wapen in zijn auto, komt er een onderzoek. Maar een jongen uit de cité, die zonder rijbewijs in een auto zit, wordt doodgeschoten. Twee maten, twee gewichten. En zo is het met alles in dit land.” “Hier hopen de frustraties zich op, zegt een ander. Dat moeten de mensen, onze politici op kop, eerst begrijpen. Je kunt niet oproepen tot kalmte als je de waarschuwing niet hebt gehoord.” (1)

Er bestaat immers ook zoiets als structureel geweld: geen toegang krijgen tot goede woningen, onderwijs, arbeid en vrije tijd. Er is de vernedering van wie keer op keer hun identiteitspapieren moeten voorleggen of de discriminatie omwille van een vreemde naam of donkere huidskleur. Dit verontschuldigt het gebruik van geweld niet. Het legt er wel de diepere wortels van bloot.

Is de toestand in ons land beter? We mogen het hopen. Er worden hier duidelijke pogingen ondernomen om in te gaan tegen uitsluitingsmechanismen. Toch leven ook in sommige van onze steden frustraties onder jongeren, dikwijls met een ietwat donkere huidskleur. Hier is een aangepast beleid nodig, maar ook een begripvolle dialoog: zowel rechtstreeks met de betrokken jongeren als in ons spreken over deze gasten. En dat laatste is ons aller verantwoordelijkheid!

(Rob)

(1) Jolien De Bouw vanuit Nanterre, Frankrijk, in De Standaard van 3 juli 2023.

3. Tomas Halik bekeken door de bril van Ignace D'hert

De naam Tomas Halik duikt tegenwoordig zeer regelmatig op in artikels en interviews. De nu 75-jarige Tsjechische priester, theoloog en hoogleraar wordt beschouwd als een van de meest vooraanstaande rooms-katholieke denkers van dit tijdsgewricht. Toch kunnen hier maar weinigen hem goed situeren. Tijd om daar verandering in te brengen. Ignace D'hert, o.p., werd bereid gevonden om ons Halik te presenteren.

Kennismaking

Geboren 1 juni 1948. WO II is nog maar net achter de rug, en de “groten der aarde” verdelen de buit onder elkaar (Jalta 1945). Twee machtsblokken staan tegenover elkaar: Oost en West. Zoals in andere Oostbloklanden wordt in Tsjechoslovakije het atheïsme als levensbeschouwing opgelegd. In 1968 breekt de Praagse lente door (het socialisme met een menselijk gelaat) waardoor vrij verkeer in Europa mogelijk is en waar Tomas Halik (TH) ook van kan genieten. Hij reist rond in West Europa waar hij kennismaat met de nieuwe sfeer van openheid en vrije meningsuiting. Hij maakt kennis met enkele belangrijke theologen uit die dagen. Het duurt echter niet lang tot de Russische tanks in Praag de nieuwe vrijheid opnieuw onderdrukken.

Naast deze politieke realiteit is er ook een religieuze stroming die van belang is. Jan Hus (1370-1415) mag beschouwd worden als een voorloper van de reformatie: hij reageert tegen een wijdverbreide simonie, corruptie, handel in aflaten, enz. Hus wordt opgesloten en sterft ten slotte de dood op de brandstapel. Zijn optreden is levend gebleven in het collectief geheugen. Getuige hiervan is de oprichting van zijn standbeeld in Praag in 1915

TH bereidt zich in het verborgene voor op het priesterschap. Er zijn “bovengrondse” seminaries onder controle van het regime en ondergrondse waar hij in 1977 in het geheim priester wordt gewijd. Hij wordt in 1997 benoemd tot hoogleraar in de sociologie aan de universiteit van Praag.

Atheïsme

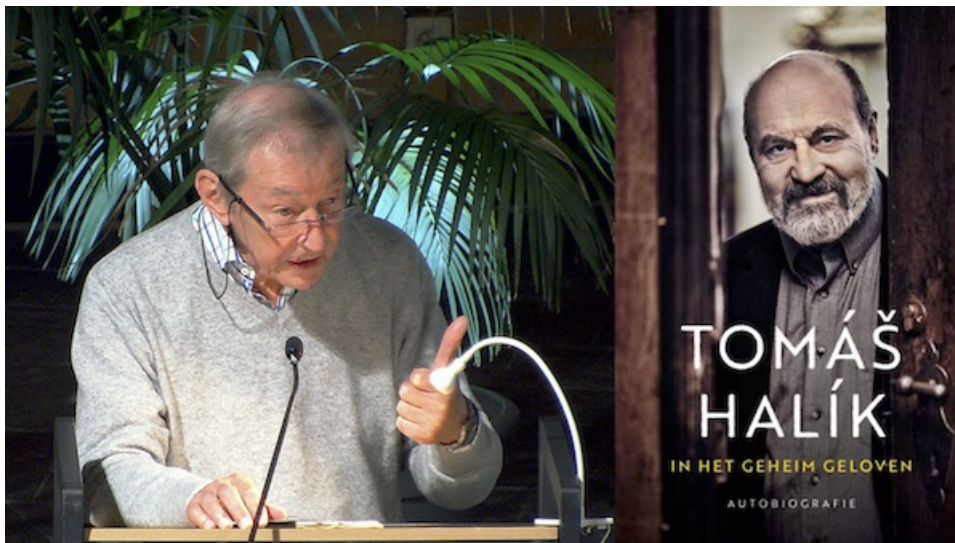
TH heeft in elk geval het communistisch regime aan den lijve ervaren en is met heel wat mensen uit deze kringen in aanraking gekomen. Hij heeft ook verschillende vormen van atheïsme leren onderscheiden (oppervlakkig atheïsme, atheïsme als gevolg van het conflict met de wetenschap, atheïsme als een existentieel “niet anders kunnen”).

Veel vormen van atheïsme zijn verbonden met een godsbeeld dat thuishoort in een wereld die niet langer de onze is. De god die letterlijk als schepper van het universum wordt gezien, die de geschiedenis leidt volgens zijn wil, die soms op wonderlijke wijze tussenbeide komt, is niet de God van de hedendaagse gelovige. Vanaf het begin van de moderne tijd (Copernicus, Galilei, 16e-17e eeuw) begint dat godsbeeld af te brokkelen. TH spant zich in om duidelijk te maken dat dergelijk godsbeeld niet de God is waarin mensen geloven. Niet de god van de Bijbel.

Een misverstand dat hierbij aansluit en dat TH bij herhaling oprakelt betreft de betekenis van “geloven”. Het gaat niet in eerste instantie om het aanvaarden van wat de kerk ons voorhoudt te geloven. Het gaat niet om het onderschrijven van allerlei geloofspunten of zogeheten geloofswaarheden. Er is een belangrijk verschil tussen het aanvaarden “dát God bestaat” en “geloven in God”. Geloven in God heeft te maken met overgave, met zich “toevertrouwen aan”. Uiteraard moet die overgave redelijkerwijs onderbouwd zijn. De “geloofswaarheden” die dat proberen te doen staan evenwel in een cultuur-en tijdgebonden context.

In dit verband kan de realiteit van lijden en onrecht gesitueerd worden die voor gelovige mensen een ware uitdaging betekent. De overgave komt dan onder druk te staan. God lijkt afwezig. Er is van zijn liefde niets te bespeuren. Hier stoten we op een grens van ons begripsvermogen. Dat geldt zowel voor gelovigen als voor atheïsten. TH wil atheïsme niet zien als een aanval op het geloof. Het heeft vooral te

maken met de onmogelijkheid om rationeel in het reine te komen met de ondoorzichtigheid van de werkelijkheid. Daarom is respect voor een existentieel atheïsme hier op zijn plaats. Het gaat om een “niet anders kunnen” vanuit een eerlijk doordacht humanisme.

Zacheus

TH plaatst het verhaal van Zacheus helemaal vooraan in “Geduld met God”. Hij staat model voor de postcommunistische mens die op zoek is naar zin in zijn leven. Zacheus is geïntrigeerd door Jezus, maar hij wil vooral afstand houden. Hij wil zich niet in de doeken laten doen. Hij verstopt zich in de takken van de bomen. En hij kijkt uit. TH laat zich inspireren door de houding van Zacheus om de mens die zoekende is te begrijpen. Vandaag zijn ze talrijk: de mensen die de oude gewaden hebben afgelegd. Ze zijn opgegroeid met denkbeelden die helemaal achterhaald zijn. Aarzelend kijken ze uit naar hedendaagse manieren van geloven. Ze hopen ergens op. Maar ze laten zich in geen geval inpakken door een of andere charlatan die de hemel op aarde belooft. Mensen houden afstand.

Jezus ziet Zacheus en hij roept hem weg uit zijn schuilplaats. Dat hij, Zacheus, de rijke hoofd tollenaar, gezien en aangesproken wordt bij zijn naam, verandert alles. Hij vindt al dat geld plots niet meer zo belangrijk. Hij voelt zich ten volle als mens gewaardeerd om wie hij is. Hij deelt van zijn bezittingen. Het is een beeld dat velen aanspreekt. Mensen willen gerespecteerd worden zoals ze zijn. Ze laten zich niets opdringen. Iedereen hoopt zijn leven op een zinvolle manier te kunnen uitbouwen.

Randfiguren.

Even verrassend als de keuze voor Zacheus is deze voor Theresia van Lisieux. TH brengt haar op een verrassende manier in beeld. Therese is geen willoos subject, zoals ze soms wordt voorgesteld. Ze heeft veeleer een geloofsvorm ontdekt die uit haar eigen binnenste komt. De Franse kerk van de 19e eeuw was bezeten door een krampachtige defensieve strijd tegen het om zich heen grijpende atheïsme. Hiertegen trekt de kerk ten strijde als tegen een vijand. Het heet dat de waarheid die zij pretendeert te bezitten sterker is dan alle atheïsme. In plaats van zich te situeren bij het grote, onwankelbare geloof, kiest Therese voor de “kleine weg”. Het is een persoonlijke keuze die haar niet alleen vreugde brengt, maar ook perioden waarin ze helemaal geen ervaring heeft van God. Zij kent duisternis en innerlijke verlatenheid om Gods afwezigheid. Kort voor haar dood zegt ze dat ze niet meer gelooft in het eeuwige leven; “ik geloof dat er na dit sterfelijk leven niets meer komt”. Merkwaardig genoeg aanvaardt ze deze godsverlatenheid als uitdrukking van een solidariteit met niet-gelovigen.

Ze zegt dat er geen echte atheïsten bestaan, juist omdat ze zich verwant voelt met wat zich in haar eigen leven voordoet: het verlies van haar religieuze zekerheid. Ze beschouwt de niet-gelovigen als haar broeders met wie ze aan eenzelfde tafel zit en hetzelfde brood eet. Therese wilde zuster zijn van de niet-gelovigen die ze beschouwde als haar broeders.

Het is aangrijpend te horen dat ze God niet meer “ziet” door het licht van haar geloof, ze is alleen nog in staat om lief te hebben. Haar jeugdige beslissing om liefde te zijn in het hart van de kerk is haar sentimentele geur verloren. Het is merkwaardig hoe ze de rigoureuze sfeer van die dagen en de obsessie met de zonde overstijgt. In plaats van de strenge observantie die een mens omhoog moest duwen, naar een hogere werkelijkheid, ontdekt zij de vreugdevolle en dankbare aanvaarding van haar eigen zwakte. Ze beleeft haar als een ruimte waarin Gods liefde en barmhartigheid kan binnentreden. Ook Jezus voelde zich van God verlaten. Daarom is de lijdende Christus zo belangrijk voor haar.

Ongelovige Thomas

Het verhaal van de ongelovige Thomas waarmee TH zijn boek “Raak de wonden aan” begint is bekend. “Kom hier en leg je hand in de wonde” zegt de verrezen Christus. Christelijk geloof kan niet voorbijgaan aan de vele wonden en kwetsuren die onze geschiedenis kenmerkt. De wonden zijn schrijnend en kunnen niet weggemoffeld worden. Juist integendeel. Geloven kan niet geloofwaardig zijn wanneer het zich het lijden en het onrecht niet aantrekt. Christelijk geloof kan geen terugtocht zijn uit de wereld om een toestand van innerlijke vrede te vinden. Ook kan een zogeheten “terugkeer van religie” niet beperkt blijven tot het zoeken van een band met een “hogere” werkelijkheid. Jezus is daar zelf het sprekend voorbeeld van. Hij is niet teruggedeinsd wanneer het conflict met de religieuze instanties onvermijdelijk wordt. Het kruis symboliseert Jezus’ verbondenheid met alle mensen die lijden omwille van de gerechtigheid. Christus’ kracht van het kruis kan niet teniet gedaan worden. Hij heeft onze ziekten op zich genomen, hij is gehoorzaam door de poorten van de hel en de dood gegaan. Hij is ondanks alles nog steeds bij ons.

Het is een hooggestemde theologie die TH in dit verband aanreikt. Enerzijds sluit hij heel concreet aan bij de “wonden van de wereld en van de mensen”, anderzijds klinkt zijn betoog erg verheven en lijkt het bijna op een bovenmenselijk drama. Het heet namelijk dat Christus alle lijden op zich genomen heeft. Zijn betoog staat helemaal in het licht van het mysterie van kruis en verrijzenis. In dit verband brengt hij een uitvoerige analyse van het concilie van Chalcedon over Jezus’ identiteit. Het gaat daarbij om uitdrukkingen als “waarlijk god en waarlijk mens”, “onverdeeld en ongescheiden” met betrekking tot de goddelijke en de menselijke natuur. Deze theologische krachttoer brengt echter weinig of geen verheldering, zoals hij zelf opgeeft (p. 24). Zijn poging om de goddelijkheid van Jezus op een aanvaardbare manier voor te stellen illustreert zijn verknochtheid aan de kerkelijke traditie.

Het hoofdstuk “Het voorhangsel scheurt” roept de visie op die in de Hebreeënbrief een hoofdrol speelt. Daar is inderdaad sprake over het voorhangsel dat middendoor scheurt. Daarmee is bedoeld dat de scheiding tussen het sacrale en het profane niet langer van kracht is. Het brengen van offers die de overgang van het profane naar het sacrale dienden te symboliseren komen hierdoor in een heel nieuw perspectief te staan. Offers als verzoeningsmiddel zijn totaal overbodig. Jezus’ leven, dood en verrijzenis zijn namelijk het éne offer dat de band van de mens met God voorgoed herstelt. In plaats van het brengen van offers is de navolging van Christus gekomen als het éne offer dat God welgevallig is.

Deze visie uit “Het voorhangsel scheurt” kan echter nog verder doorgetrokken worden wat de geloofsbeleving betreft. TH doet dat niet in deze context. Er zijn nochtans meer consequenties aan verbonden. Het geldt bijvoorbeeld voor de betekenis van het priesterschap. De Hebreeënbrief zegt ondubbelzinnig dat alleen Jezus priester is. Hij is de enige hogepriester die de band met God herstelt. Naast hem zal niemand nog priester zijn. Wél is het hele volk priesterlijk. Het is namelijk geroepen als gemeenschap een priesterlijke functie te vervullen. Dat betekent in elk geval dat de christelijke gemeenschap een belangrijke maatschappelijke rol te spelen heeft. Dat geldt ook voor de ecologische verantwoordelijkheid die ze draagt en het herstel van gerechtigheid en vrede. Het sleutelwoord dat een aantal decennia terug in de theologische context de ronde deed heeft het over kerk als “contrastgemeenschap”.

Visser: terug naar de boten

In “De namiddag van het christendom” sluit TH opnieuw aan bij een bekend evangelieverhaal. Na Jezus’ dood zijn de leerlingen teruggekeerd naar hun vroegere besognes. De kruisdood van hun geliefde vriend en meester betekent het einde van de droom die ze samen hadden gekoesterd. Maar “terug naar het oude” brengt alleen ontgoocheling en ontredde. De verzezen Christus nodigt zijn leerlingen-visser uit het net opnieuw uit te werpen, maar wel in het vertrouwen dat een nieuw begin toch mogelijk is. En zie, wat een overvloed. (Lucas 5, 5-9)

De uitdaging die deze woorden bevatten gaan over de kansen van het ogenblik te onderkennen en zich daarop af te stemmen. Dit betekent een hermeneutiek die TH kairologie noemt. Het komt er op aan de tekenen van de tijd (kairos) te begrijpen en daarmee het gesprek aan te gaan. TH geeft in dit boek onder meer een overzicht van de geschiedenis die de christelijke gemeenschap met vallen en opstaan heeft doorgemaakt. Meteen klinkt daarin de vraag door naar de actualiteit die de onze is.

“De namiddag van het christendom” klinkt als titel niet erg vrolijk. Want wat komt er daarna? We zijn nog niet in het eschaton aanbeland. TH gebuikt deze term vaak. Het wijst volgens hem naar een soort voltooiing, een bekroning van iets wat binnen de geschiedenis niet verwerkelijk kan worden. De term ademt een zekere dubbelzinnigheid. Is deze geschiedenis dan per definitie onaf? Betekent het dat de schepping als onvolmaakt is gewild en pas aan de overzijde van tijd en ruimte tot volle ontplooiing komt? Of is het een poging om te ontkomen aan de radicale eindigheid van ons bestaan? Een gelijkaardig gevoel heb ik bij de even frequente verwijzing naar God als mysterie. Uiteraard is God mysterie, maar het ware wenselijk om het begrip “mysterie” wat meer “body” te geven. Zoals bij voorbeeld te verwijzen naar de symbolische gestalten van God of het goddelijke die in onze ervaring te vinden zijn.

Een nieuw tijdperk

“De namiddag van het christendom” heeft uiteraard ook te maken met de kerk. Hoe belast de term ook zij, kerk is de plaats en de tijd dat we ons geloof vieren en delen. Uiteraard is de geloofsgemeenschap niet te herleiden tot de kerk als instituut, ofschoon dit telkens opnieuw dient herhaald te worden. Met kerk is geloofsgemeenschap bedoeld. Daar is TH het zeker mee eens en hij pleit ondubbelzinnig voor het “bij de tijd” brengen van de kerkgemeenschappen. Het gaat in elk geval over liturgie, maar evenzeer over het “bij de tijd” brengen van de verschillende ambten, de gelijkwaardigheid van vrouwen en mannen, van verschillende vormen waarin mensen hun gemeenschappen uitbouwen. Het gaat evenzeer over de openheid van de gemeenschappen voor elkaar en voor hun inzet voor een wereld “waar en brood en vrijheid “ is voor iedereen. Deze openheid strekt zich even zeer uit naar andere levensbeschouwingen. Paulus gaat ons hierin voor. Hij neemt in zekere zin afscheid van een bepaald verleden om zich vrij te maken voor een zending onder “alle” volkeren. Hij is als het ware hét voorbeeld voor de kerk. De kerk mag geen tweede Israël worden, bepleit TH terecht, geen nieuwe particuliere gemeenschap. Ze moet zich richten tot alle mensen en volkeren zonder uitzondering. Wat dient verlaten te worden is “God als eigendom”. Onze God is tegelijk de God van anderen. Hij is vooral aanwezig in Jezus van Nazareth. Hij is dé openbaring van God.

Vaticaanum II wil de dialoog aangaan met de moderne seculiere wereld en met het seculiere humanisme. Zij neemt zich voor solidair te zijn met de huidige wereld en haar problemen. Zo staat het in “Gaudium et Spes”: “Vreugde en hoop, verdriet en angst van de mensen van vandaag, vooral van de armen en van hen die hoe dan ook te lijden hebben, zijn evenzeer de vreugde en de hoop, het verdriet en de angst van Christus’ leerlingen” (nr 1.).

In het verlengde van Vaticanum II zegt Paulus VI: God spreekt ons aan ook door het ongeloof van vele van onze naasten. Hij noemt het gebrek aan geloofwaardigheid van de kerk een belangrijke struikelsteen. Karl Rahner (één van de theologen waar TH een bijzondere achting voor heeft) zette zich in om de theologie nauwer in verband te brengen met de veranderde tijdsgeest. Hij zag de inzet van mensen voor meer gerechtigheid en vrede als een openheid naar God, ook als ze niet als zodanig wilden

genoemd worden. Door hun feitelijke levenshouding van inzet waren ze anonieme medewerkers met Gods plan voor de geschiedenis. De visie van Rahner kwam voort uit een consequent-antropologische benadering. Vertrekkend vanuit de ervaring. De term “anonieme christenen” klinkt ons vreemd in de oren. In die dagen (jaren 70/80) is het bedoeld als blijk van waardering voor alle mensen van welke levensovertuiging ook, die zich inzetten voor een betere wereld.

In diezelfde lijn is ook het initiatief van de priester-arbeiders te situeren. Een initiatief dat door de kerkelijke overheid werd gestimuleerd, daarna verboden en weer later opnieuw aangemoedigd (vanaf de jaren 50). Het is niet toevallig dat ze Therese als patrones hebben. Voor de priester-arbeiders betekent dat een aansluiting bij de concrete situatie van arbeiders in een wereld waar religie systematisch verdrongen is.

In zijn meest recente boek wijst TH ook nog een spoor naar de toekomst met wat hij een “derde verlichting” noemt. De eerste verlichting is die van de 17-18e-eeuw (de verlichting door de rede), de tweede situeert zich vanaf de jaren 50/60 van vorige eeuw (de opstand tegen het gezag, emancipatiebewegingen, de cultus van de jeugdigheid). Vandaag maken we een derde verlichting mee. Als tekenen van deze nieuwe tijdgeest verwijst hij naar zowel de golf van geweld en onrust die we meemaken, de radicalisering van standpunten, nieuwe bedreigingen, de sombere toekomst onder jongeren, alsook naar de verantwoordelijkheid voor de natuur en de dieren, het belang van alternatieve levensstijlen.

Het ware wellicht leerzaam deze “derde verlichting” tegen het licht te houden van een viertal typen van kerkvorming die hij aan paus Franciscus ontleent. De kerk als volk van God dat door de geschiedenis pelgrimeert, de kerk als school van het leven en de school van de wijsheid, de kerk als veldhospitaal, en de kerk als plaats van ontmoeting en gesprek, als dienst van begeleiding en verzoening.

Ignace D'hert o.p.

07/08/2023

In Memoriam: Karel Staes

Op 27 augustus 2023 is Karel Staes, rusteloze pleitbezorger van arme en kleine mensen, op 81-jarige leeftijd overleden. Hij was jarenlang een van de inspirators van Centrum Kauwenberg. In volgend nummer brengen we een uitgebreid in memoriam.

BIJ PSALM 20

*Ten voeten uit nog Uw en onze God gebleven
blijft Hij dag na dag nabij
en al lijkt ons geen geluk of toekomst meer gegeven
rustig gaat Hij voor ons uit
Zijn belofte heeft het laatste woord
altijd heeft Hij ons verhoord
aan alles geeft Hij taal en teken
zijn trouw in ons een vreugdevuur
dat op mag vlammen, dansend van verlangen
en ons luisteren en wachten
overwoekert domme mensenmachten
Eer en aanzien graven toch hun eigen ondergang
maar wij weten ons geweven in Gods wezen
ons door zijn grenzeloze Naam omgeven*

Karel Staes

4. Christen nooit op rust: Luc Hessel

Wat overblijft...

Op mijn leeftijd word ik als 'ervaringsdeskundige' wel eens gevraagd om een lezing te houden over de uitdaging 'hoe zinvol oud worden'... De waarden die in onze samenleving voorop staan – de cultus van het jong zijn en de 'strakke' lichamen, prestatie en efficiëntie, toekomstgericht denken, de digitale wereld – bemoeilijken het aanvaardingsproces van het oud worden. Zonder een toenemende verinnerlijking en overgave aan de eindigheid van het leven is oud worden psychologisch bijna niet te dragen.

Op vandaag wordt wel eens het onderscheid gemaakt tussen 'jong senioren' (65-70 jaar) en senioren (70-80 jaar). Echt bejaard ben je pas vanaf je tachtigste, een leeftijdsgroep waartoe ik reeds sinds enkele jaren behoor ... Tot mijn eigen verbazing!

Mijn seniorentijd was bijzonder ontspannen en genietbaar. Wellicht een van de mooiste periodes uit mijn leven. Gespaard gebleven van grote lichamelijke ongemakken, niets dat nog moet, een gevoel van zinvolheid bij hetgeen ik nog kan doen, rustig zelf de tijd kunnen nemen voor wat op me afkomt. Een verstilde geloofsbeleving en bovenal mij liefdevol omringd weten, met Linda aan mijn zijde.

Vooruitblikkend kijk ik recht in de ogen van wat mij mogelijks te wachten staat: een (geleidelijke) lichamelijke aftakeling, een afname van mijn geestelijke en intellectuele mogelijkheden, een zorgafhankelijkheid, een ongeneeslijke ziekte ... Ben ik bang daarvoor? Ik zou mezelf voor de gek houden als ik daar niet bevestigend op antwoorden zou. Toch hoop ik erop om meer en meer in staat te zijn tot een bewuste overgave aan mijn eindigheid en de dood als mijn uiteindelijke bestemming gelovig te kunnen aanvaarden.

Hier staat ik op de mogelijkheid om op een bepaald moment euthanasie aan te vragen. Indien mijn lichamelijke of geestelijke toestand zo is aangetast dat er geen hoop meer is op genezing wil ik geen levensverlengende behandeling, enkel comfortbehandeling of palliatieve zorg. Dat is voor mij duidelijk. Of ik ooit euthanasie zou wensen? Principieel sluit ik dat niet uit, ook niet voor mezelf. Veel zal afhangen van de concrete omstandigheden. Kan mijn beslissing al dan niet meegedragen worden door nabije mensen? Toch heb ik mijn twijfels. Moet je zelf het licht uitdoven of laat ik het uitdoven, vanuit een gelovig besef dat het leven een gave is dat ikzelf niet zomaar afbreek?

Hoe dan ook, oud worden is een levensfase waarin niet alleen verval en verlies te incasseren valt, maar waarin ook nog winst mogelijk is: een groeiende zelfrelativering, onthechting, mildheid, wijsheid... Het ego dat zich open plooit als een bloem naar het licht. "Niet-ik is het ware ik. En de grootste mens is niemand" (Tao).

Zich kunnen overgeven aan het Leven, aan het Mysterie zoals de golf aan de oceaan..."Niet mijn wil maar Uw wil geschiede" (Jezus van Nazareth).

Als je meer dan 80 bent, wat overblijft: ontroering en dankbaarheid om zoveel zegeningen, mildheid en wat wijsheid, de kleine goedheid, zich niets meer toe-eigenen, overgave in het eindige aan het (de?) Oneindige, stille verbondenheid en vriendschap, liefde ...

Luc Hessel

5. De Acht Mei Beweging: rise and fall

ACHT MEI BEWEGING IN NEDERLAND (1985-2003)

HERINNERT U ZICH DEZE NOG?

Velen van ons in Vlaanderen waren vroeger geabonneerd op het tijdschrift *De Bazuin* dat uitgebreid berichtte over de Nederlandse Acht Mei Beweging (AMB).

Dat was een markante beweging in de Nederlandse katholieke kerk en we waren er hier méé verheugd over. Het zou zelfs zomaar kunnen dat u er met enige weemoed aan terugdenkt.

PAUSBEZOEK AAN DE LAGE LANDEN

Net zoals het ontstaan van onze werkgroep Evangelie Levensnabij teruggaat op de aankondiging van paus Johannes Paulus II om een bezoek te brengen aan óns land én zijn oproep tot nieuwe evangelisatie, die té eng-doctrinair werd gepresenteerd, was de kerkvorst ook van plan om op visite te gaan bij de sterk verdeelde en gepolariseerde Nederlandse kerk.

Bij ons was dat toch allemaal wat minder: kardinaal Danneels slaagde er zelfs in om in Vlaanderen, veel minder in Wallonië, groot enthousiasme te genereren. We kunnen ons de mensenzeeën in o.a. Ieper en Sint-Denijs-Westrem (150.000) nog herinneren. Het was meteen de laatste keer dat het Belgische episcopaat zo massaal kon mobiliseren.

In Nederland hadden de bisschoppen de daver op het lijf en ze maakten duidelijk dat ze geen dissonante klanken wilden horen uit de mond van kerkmensen. Er mocht geen woord kritiek klinken tijdens de (matig bijgewoonde) bijeenkomsten. Katholieken die hun beleid niet moesten en al zeker gecontesteerde theologen als Edward Schillebeeckx en Tine Halkes zouden het woord onder geen beding krijgen.

HET ANDERE GEZICHT

Dat vormt de aanleiding voor die Nederlandse katholieken die zich kritisch en wel loyaal voelen om zelf een manifestatie te organiseren en zo op 8 mei 1985 op het bekende Malieveld in Den Haag 'het andere gezicht' van de kerk te laten zien.

Twaalfduizend (!) bezoekers houden er een bruisende bijeenkomst en de initiatiefnemers besluiten om dit soort bijeenkomsten op regelmatige basis te organiseren, de Acht Mei Beweging (AMB) is geboren.

Jaarlijks komt zo een 'bezielend verband' van gelovigen bijeen, ook Vlamingen weten de weg vlot te vinden, om – zeker in die eerste jaren – een dynamische vorm vanatholicisme te laten zien en te beleven. Na 18 jaar zou daar dus een eind aan komen.

VAN HET RIJKE ROOMSE LEVEN TOT KERK IN PUIN

Vijftien jaar na het opstarten van de AMB was de Rooms-Katholieke Kerk in Nederland volledig ingestort. Tenen-krullende bisschopsbenoeringen waren er legio en heel wat mensen zegden het instituut 'dag met het handje'.

In de eerste helft van de vorige eeuw is de katholieke kerk in Nederland, net zoals bij ons, een massief bolwerk van een volgzaam kudde waarbij het gezag van de herder exclusief verbonden is met het ambt dat hij bekleedt. De clerus ziet toe op strakke en starre discipline en het leven van de katholiek is goed georganiseerd: wekelijks naar de mis en ter communie, regelmatig biechten, bidden en heiligen – vooral Maria – vereren. Katholieke kinderen gaan naar een katholieke school, hun ouders zijn aangesloten bij een katholieke vakbond en ziekenfonds, lenen en sparen bij een katholieke bank en stemmen op een katholieke partij. In een land waar het protestantisme de andere helft van het christelijke speelveld bezet, kan men zelfs terecht bij een katholieke voetbalploeg of turnkring...

Vanaf de jaren-1950 komen er toch barsten in dit frame. Een zelfstandig denkende katholieke 'elite' maakt zich nieuwe inzichten uit de menswetenschappen eigen. Zij is niet langer bereid om klakkeloos de kerkleiders te volgen, niet bepaald koplopers in een veranderende tijdgeest. Kerkgangers die zich niet langer herkennen in een instituut dat van hen nederigheid en gehoorzaamheid verwacht, haken vanaf einde jaren-1950 massaal af.

In de sixties slaat de vlam dan echt in de pan: in een poging om zich te ontdoen van alle bekrompenheid – ruimer dan de kerkelijke wel te verstaan – worden vastgeroeste posities en instituties omver gegooid. De studentenopstanden zijn daar voorbeelden van, Bob Dylan en dichter bij de deur Boudewijn de Groot geven in hun songs woorden aan het onmiskenbare en breed gedragen onbehagen.

Het Tweede Vaticaanse Concilie wil de katholieke kerk 'bij de tijd' brengen maar komt te laat. Gelovigen willen in vrijheid en verantwoordelijkheid zélf vormgeven aan hun leven én aan hun geloof. Ze willen niet dat de kerk meekomt in de slaapkamer, bepaalt hoeveel kinderen ze moeten krijgen en onder welke omstandigheden dat dient te gebeuren.

Voor hen geen God meer die van boven aan alle touwtjes trekt en de wereld in een 'natuurlijke ordening' bijeenhoudt. Een God die een wereld heeft geschapen waarin vrouwen ondergeschikt zijn aan mannen, waarin mannen – en alleen zij – middels wijding in een hogere klerikale orde kunnen worden opgenomen en waarin gehoorzaamheid aan het daarin gestelde gezag een vereiste is. Deze God wordt af-geserveerd.

POLITIEKE LEZING EN BEVRIJDING

Ook religieuzen beginnen te beseffen dat hun geordende en toegewijde leven wel erg verklerikaliseerd is. Ze breken uit deze bekrompenheid en nemen een voorbeeld aan hun medezusters- en broeders elders in de wereld die mensen opzoeken en nabij zijn in de rand van de samenleving. Dààr willen ze het oorspronkelijke charisma van hun stichters nieuw invullen. Bij hen voegt zich nu een nieuwe groep katholieken die theologisch beslagen is en zich bewust niet laat wijden omdat ze zich niet willen inkapselen in een hiërarchisch klerikaal denken. De invloed van de politieke lezing van de Bijbel en de bevrijdingstheologie is groot. Deze 'radicale' theologie wil met beide voeten in een gebroken samenleving staan en de herinnering aan het leven, lijden, sterven en verrijzen van Jezus Christus levend houden. De God 'Liefde' is in Hem mens geworden en Hem navolgen betekent zich aansluiten bij Zijn verzet tegen lijden en onrecht. Hij heeft die inzet moeten bekopen met de dood aan het kruis maar Zijn verrijzenis maakt deze strijd de moeite waard, biedt perspectief aan armen, gemarginaliseerden, weerlozen. In Zijn verrijzenis wordt mensen iets aangezegd dat ze zelf niet kunnen realiseren; namelijk het 'volle leven'. Het vereist strijd tegen de afgoden van oorlog en geweld (Moloch), macht en seksualiteit (Baal) en kapitaal (Mammon). De God 'Liefde' overstijgt dit alles en bevrijdt mensen van welk gesloten systeem dan ook, of het nu communisme, socialisme, vrije-markt-kapitalisme of een gesloten christendom is.

Verschillende groepen mensen clusteren: de vrijdenkende katholieke intellectuelen die teleurgesteld zijn in de uitkomst van Vat. II, het Landelijk Pastoraal Overleg (NL), religieuzen en leken-theologen. Ook veel katholieken uit de gewone parochies die dààr hun eigen weg zijn blijven zoeken, voelen zich hierbij thuis. Samen vormen ze de Acht Mei Beweging en laten het 'andere gezicht' van de kerk zien met alle hoop, dromen, bevlogenheid én met het zoeken en de verwarring.

De beweging is er geenszins een van intellectuelen, ook al trekken die de aandacht, maar uit een wetenschappelijk onderzoek komt naar voren: *Men komt naar de manifestatie om zijn hart op te halen, om samen te zijn, om te genieten van de geuren, kleuren, gebaren, gestalten, beelden en metaforen van de religieuze creativiteit.* (Van der Ven) Dit alles komt tot uitdrukking in een lied van Oosterhuis dat het 'lijflied' van AMB zal worden: 'De steppe zal bloeien'.

Anders dan ze in de beeldvorming nochtans wordt voorgesteld wil de AMB geen protestbeweging tegen de bisschoppen zijn. Van meet af aan stelt ze duidelijk: *We willen samen optrekken met onze broeders bisschoppen.* Helaas lukt dat niet: de brillen waardoor de bisschoppen en de AMB naar de (gelovige) werkelijkheid kijken verschillen wezenlijk, de taal die daardoor gesproken wordt, wordt over & weer niet verstaan.

VEEL VERSCHILLENDE VERWACHTINGSPATRONEN

Behalve de deelnemers die de AMB beleven als een soort katholiek volksfeest en komen voor de gezelligheid en de ontmoeting, zijn er tal van andere verwachtingen.

Ook al zijn de klemtonen die worden gelegd voor iedereen duidelijk, zijn er mensen die vinden dat het niet moet gaan over het realiseren van 'burgerlijke' vrijheden maar om de bestrijding van on-vrijmakende systemen. Er zijn diegenen die zich focussen op vrij-wording in het kerkinstituut en de AMB zien als kerkelijke actiegroep. Zij willen een kerk waarin vrouwen gewijd kunnen worden, gewijden gehuwd kunnen leven en gezag 'collegiaal' uitgeoefend wordt. Er zijn er die pleiten voor een 'leerhuis' voor bezinning en viering...

Na verloop van tijd gaat het elan teloor: niet alleen vanwege 'het gedoe' met de bisschoppen maar ook en misschien wel vooral – vanwege de voortdurende onderlinge controverse: ook binnen de AMB worden verschillende talen gesproken.

De generatie gelovigen die zich liet inspireren door de politieke theologie en bevrijdingstheologie is oud geworden. Er is weinig of geen vertrouwen meer dat de RKK in Nederland op zoek is naar sporen van een bevrijdende God. Menigeen houdt het daar dan ook voor bekeken. Het is niet waarschijnlijk dat deze generatie nog enthousiast wordt voor wat de nu 'nieuwe', meer mystiek georiënteerde theologen te berde brengen.

DE LAATSTE DOET HET LICHT UIT?

In zijn sociale encycliek 'Laudato Si' is de huidige paus kritisch naar het gesloten denken over de wereld. Hij waagt zelfs een moedige poging met een 'synodaal proces' het gesloten denken in de kerk open te breken. Maar in het verleden is wel telkens op voorhand de bandbreedte voor het gesprek bepaald: behoorlijk breed wanneer het 'de wereld' betreft, sterk ingeperkt waar het gaat over kerk. Dat was al zo in de tijd van de AMB en er zijn geen aanwijzingen dat er veel veranderd is.

Misschien moet deze afbrokkeling nog een tijdje doorgaan en misschien zit dan daarin de kiem van het nieuwe? Vernieuwing komt voort uit wat schijnbaar dood is en niet uit wat nu succes heeft.

Bij het schrijven van dit artikel moet ik vanzelfsprekend denken aan de evolutie bij ons en de duidelijke parallellen. Iemand zei ooit met een boutade: "Vlaanderen hinkt 20 jaar achterop bij Nederland". Twintig jaar geleden werd de Acht Mei Beweging stopgezet.

Bij ons vond de voorbije jaren een kaalslag plaats van groepen en tijdschriften die het voor bekeken hielden. Dat ging niet zelden geruisloos voorbij. Het nieuwe lijkt nog niet meteen in de steigers te staan. Een aantal groepen doet intussen dapper (en gelukkig) verder zonder nieuwe aanwas en maakt zich daar ook wel zorgen over.

Dit tijdschrift bestaat nog en voorlopig zijn er geen plannen om daar verandering in te brengen omdat we uit de lezersgroep signalen blijven krijgen dat men het belangrijk vindt om deze artikels te kunnen lezen; hetzij in het gedrukte tijdschrift, hetzij online.

BLIJFT DE STEPPE BLOEIEN?

Vernieuwing komt voort uit wat schijnbaar dood is en niet uit wat nu succes heeft, schreef ik hierboven al. Wereldvernieuwend veranderingen hebben altijd plaatsgevonden op momenten dat grote breuklijnen zichtbaar worden. Voortgang is niet lineair, maar ontstaat pas uit de 'onderbreking' door iets dat verder reikt dan het gewone. Er is altijd een andere, volgende mogelijkheid...

(Bart Pieters)

6. Levende Preken: Antoinette Van Mossevelde

Commentaar van Antoinette Van Mossevelde bij Matteüs 11,25-30 in de Dominicusviering in Gent van 9 juli 2023

Sommigen onder u hebben misschien de reeks over chassidische joden in Antwerpen gezien: 'Shalom allemaal'.

Het is een boeiende verkenning van de wijze waarop vrome joden de 613 geboden en verboden uit de Thora, de joodse wet, volbrengen. Je merkt hoe tot in het laatste detail het dagelijkse leven geprogrammeerd en geregeld is. De reeks is met respect gemaakt voor de vaak onbekende en vreemde leefwereld van deze mensen. De inkijk in hun leven roept ongetwijfeld veel vragen op. Deze groep grijpt duidelijk terug naar de eeuwenoude overgeleverde voorschriften die nauwgezet, tot de laatste kruimel, tot de laatste seconde opgevolgd worden. Zonder enige toegeving aan de veranderde leefomstandigheden en de totaal andere tijd waar zij zich bewegen. En je merkt dat ze daar een zekere fierheid en vreugde aan ontleen.

Het is belangrijk op te merken dat dit slechts één manier is voor joden vandaag om hun godsdienst te beleven. Er zijn joodse gemeenschappen die met veel respect voor hun chassidische broeders en zusters, zelf hun geloof op een totaal andere wijze beleven. Zij voelen zich beter thuis in andere ontwikkelingen binnen het jodendom, waarin bijvoorbeeld de rol en de positie van vrouwen geheel anders ingevuld wordt. Er zijn ook vrouwelijke rabbijnen, iets wat binnen de getoonde gefilmde gemeenschap ondenkbaar is.

Bij het evangeliefragment dat we vandaag hoorden, moest ik spontaan aan deze documentaire denken. Het juk waarover Jezus spreekt en waarover Matteüs rapporteert is het juk van de ontelbaar veel godsdienstige voorschriften die de farizeeën aan gewone mensen opleggen. En waarbij al wie hieraan niet kan beantwoorden, uit onwetendheid, ongeschoold, arm en zoveel andere oorzaken, worden beoordeeld en zelfs uitgesloten uit de gemeenschap. Zijn hele leven verzet Jezus zich tegen dit uitsluitingsmechanisme. Hij gaat op zoek naar allen die 'verloren' zijn, omdat ze niet kunnen beantwoorden aan de onzinnige eisen van religieuze leiders: zieken, armen, collaborateurs, prostitués. Eenieder die op een of andere wijze 'minder wetsgetrouw' is.

Matteüs zegt bovendien dat Jezus dit doet precies omwille van de Wet, omwille van de Thora. Want het hart van de Thora is de liefde voor God en de liefde voor mensen. Liefde die zich vertaalt in recht en gerechtigheid voor allen die daar niet vanzelf aan toekomen. Voor allen die op een of andere wijze maatschappelijk zwak staan.

De ganse Thora staat onder de préambule van de vrijheid. Bij de inleiding op de wetteksten wordt herinnerd aan de bevrijding uit het slavenhuis van Egypte. De roeping tot vrijheid en bevrijding is de toonaard waarin de muziek van de Thora moet gespeeld worden. Die roeping bepaalt de gehele teneur van de wetteksten. Zich vrij voelen bij het interpreteren van religieuze teksten en daarover met elkaar in gesprek gaan, dat is precies typisch joods. Maar altijd zijn er tendensen die één bepaalde visie willen vastleggen en opleggen, definitief, voor eens en voorgoed.

Die uiteenlopende interpretaties en beleving van geloven zijn wellicht voor ons allen ook heel herkenbaar. We zijn binnen de Kerk onze eigen weg gegaan. We deden dat niet alleen of geïsoleerd. Het 2-de Vaticaans concilie had deuren en ramen opengegooid en riep heel veel verwachtingen op. Velen verwachtten bijvoorbeeld dat het celibaat voor priesters niet langer verplicht zou worden, dat vrouwen toegang zouden krijgen tot het priesterambt. Dat de Kerk meer democratisch gestructureerd zou worden. Dat gelovigen meer inspraak zouden hebben. De klemtoon werd gelegd op het priesterschap van het volk. De Kerk werd ook niet zozeer gezien als een doel op zich maar als een dienst aan de wereld. Herinner u de veelzeggende titel van een boek van de onlangs overleden bisschop Gaillot: 'Als de Kerk niet dient, dient ze tot niets'.

Binnen de brede stroom van het nieuwe kerkelijke elan, zijn onze huidige vieringen, 40 jaar geleden gegroeid. We waren daarin zeker niet uniek. In Aalst, in Antwerpen, in Brussel, in Lier, in Brugge, waren gelijkaardige gemeenschappen actief. En op nog andere plaatsen. Met eigen accenten maar met enkele zeer herkenbare pijlers: de gelovige tradities bestuderen en kritisch bevragen, zoeken naar een levensnabije vertolking van ons geloven, de tekenen van de tijd in Kerk en maatschappij lezen en zich hierin engageren om recht te doen, thora.

En omwille van trouw aan de profetische boodschap van het evangelie, werden enkele binnenkerkelijke historisch gegroeide afspraken en voorschriften - al dan niet als juk ervaren- niet langer opgevolgd. Toegewijde leken gaan voor. Niet omdat we de vorming en wijding als priester zouden beschouwen als iets wat voor ons geen betekenis heeft of uit gebrek aan respect voor priesters. Integendeel. Maar omwille van de verstarde vormgeving van het priesterschap met ook nog eens de uitsluiting van de helft van de christelijke gelovigen. Als we onze vieringen eucharistievieringen noemen - ook al kan een kerkelijke hiërarchie dit niet als dusdanig erkennen - dan is het precies omdat we sacramenten in onze gemeenschap een centrale plaats willen toekennen. Niet omdat we de betekenis van sacramenten zouden uithollen. Integendeel. En het mandaat om dit te doen ontvangen we niet van een hiërarchische overheid maar van de gemeenschap die deze vieringen mee draagt en in betrokkenheid ook vorm geeft.

Je zou het een emancipatiebeweging kunnen noemen waarin gelovigen mondig en au sérieux genomen worden. In vrijheid en verantwoordelijkheid.

We zien onszelf niet als beter dan andere gelovige gemeenschappen of parochies. Maar ook niet als minder. De contacten en de dialoog met de kerkelijke instanties blijven belangrijk. En we zijn dankbaar voor de decennialange inbedding in de Dominicaanse beweging. We blijven zoeken hoe we samen ons leven steeds weer ijken op de evangelische boodschap en afstemmen op de noden die in ons eigen leven maar evenzeer vanuit de samenleving op ons afkomen.

We hebben bij wijze van spreken het juk van heel wat kerkelijke regelgeving afgelegd. Maar of het juk van de barmhartigheid in de praktijk, zoveel lichter is dan dat van geboden en verboden is maar de vraag. Wanneer heb je ooit genoeg gedaan? Zijn de noden niet altijd groter dan wat je kan bieden en doen?

Geeft het vervullen van de geboden en verboden niet het voordeel van een gerust geweten? Het is immers duidelijk wat je moet doen om je godsdienstige plichten te vervullen. Het is niet onhaalbaar. Maar hoe kunnen we zelf met een gerust geweten, grenzen stellen aan de barmhartigheid waartoe we opgeroepen worden? Hoe gaan we om met onze beperkingen, onze onmacht? Dat zijn grote vragen, waar we samen een antwoord zullen moeten op zoeken.

7. Klein verhaal

Ik ben niet fier op mezelf... Dat uitgerekend ik, die graag en veel fiets, die de eerste ben om te zeggen dat we voorzichtig moeten zijn omdat we niet meer zo snel en lenig zijn, dat we geen risico's mogen nemen en niet mogen vallen... Dat uitgerekend ik 'stommelings' een steilte verkeerd inschat, het net niet haal en achterover tuimel... en zo dus in die statistieken beland van senioren die een ongeval krijgen met hun elektrische fiets.

Ik en velen met mij die zoveel plezier beleven aan onze fiets, 'mijn fiets, mijn vrijheid!'

De waarschuwing prijkt – niet zonder cynisme – op een affiche bij de traditionele fietshersteller van onze dochter: 'De elektrische fiets is de kortste weg naar de kinesië'.¹

Een gebroken schouder zou het verdicht worden, operatie, prothese en een maandenlange revalidatie... Ik zou het niemand aanraden...

Deze periode van intense pijn en gedwongen rust leerde me ook één en ander, gelukkig maar...

Om te beginnen hoe ellendig en eenzaam een mens zich kan voelen in machteloosheid overgeleverd aan anderen die je kunnen helpen met pijnstilling en comfort. En hoe traag de tijd dan wegtikt en hoe dat in de nacht nog allemaal zoveel erger voelt...

Maar ook hoe attente zorg je warmt:

drie jonge politiemannen, als eerste ter plaatse, fris gekapt en keurig in uniform maar, wat onbeholpen bij 'het bleke en kreunende slachtoffer' in de leeftijd van hun oma.

Na identificatie hadden ze daar niets meer te doen dan wachten op de ambulance. Geen tegenpartij te ondervragen, geen verkeer te regelen op het jaagpad... Tot één van hen me aanspreekt: 'Madame, wij

kunnen niet veel voor je doen maar als we met drie op één rij gaan staan lig jij comfortabel in de schaduw '... En inderdaad!

'Hou de blakende zon uit de ogen van het slachtoffer.' Zou dat in hun cursus staan?

Of de ambulancier die uitlegde dat ze je trouwring afschuift omdat je hand straks gaat zwellen... en vraagt of ze je T-shirt mag omplooien als steun voor je pijnlijke arm...

Mensen zeggen- met schroom- dat ik nog geluk heb... ik ben rechtshandig en de miserie zit links.

Ik heb inderdaad geluk en voel me dankbaar voor alle deskundige hulp en goede zorgen, professioneel maar ook van mijn lieve familie, vrienden, burens... Het komt goed!

Bij mijn val sneuvelde mijn handig achteruitkijkspiegeltje...

Misschien moet ik daar nu ook iets uit leren:

'Achterom kijken heeft nu niet veel zin, kijk nu maar elke dag hoopvol vooruit!

Vrienden dachten me op te beuren met een kunstig kaartje: een gestileerde fiets met kalligrafisch opschrift:

'Leven is als fietsen: om je evenwicht te houden moet je in beweging blijven'...

Ik kan ermee lachen, humor heelt!

En verder: elke dag vooruit!

Greta

8. De klimaatontregeling: keerpunt juni 2024

Het was Bruno Tobback die zei: "Ik ken de oplossingen voor het klimaatprobleem. Alleen weet ik niet hoe ik dan nog herkozen raak." Deze uitspraak dateert van 16 jaar geleden: je leest het goed, van 2007! Had hij ongelijk? Ethisch gezien: ja. Een politicus die zich laat leiden door de verwachte verkiezingsresultaten en niet door zijn geweten en verantwoordelijkheidszin, is het niet waard een staatsman of staatsvrouw te heten.

Maar dat impliceert dat ook de publieke opinie hoogst belangrijk is. Want daarin had Tobback gelijk: die publieke opinie weegt onmiskenbaar op het gevoerde beleid. We hebben dat onlangs nog vastgesteld: hoe, na het proces van de Reuzegommers, zelfs politici gerechtelijke uitspraken gingen kritiseren omdat influencers de straf te licht vonden. En hoe partijen opschuiven naar rechts onder invloed van opiniepeilingen.

Met betrekking tot de klimaatverandering is de mentaliteit in die 16 jaar toch wel ten goede veranderd. Alhoewel niet voldoende. Onder druk van de gebeurtenissen – hier bij ons: van de overstromingen in de Vesdervallei in juli 2021– zijn de meesten gaan beseffen dat het toch wel ernst is met die opwarming van de aarde.

Mitigatie versus adaptatie

Intussen is er nog altijd discussie tussen de voorstanders van mitigatie en van adaptatie. Mitigatie betekent: vermindering, in dit geval van de uitstoot; m.a.w. tegengaan van de klimaatontregeling. Adaptatie is aanpassing: we passen ons aan, aan de klimaatverandering die ondertussen een feit is. Door bijvoorbeeld hogere dijken te bouwen tegen de wateroverlast, en waterreservoirs aan te leggen tegen de droogte. In bepaalde landen van het Zuiden gebeurt die aanpassing drastischer: door hele bevolkingen te verhuizen naar veiliger oorden.

Aan de adaptatie valt intussen niet meer te ontsnappen. Mitigatie kan nog altijd afgedaan worden met de slogan 'het moet haalbaar en betaalbaar blijven'. En daar maken bepaalde politieke partijen van ons land zich ook schuldig aan. Tegen de verkiezingen van juni 2024 gaan ze de belangen op korte termijn van Vlaamse bevolkingsgroepen belangrijker vinden dan de uitstoot van CO2 en methaan, die onze toekomst op deze planeet bedreigt. Dit is niet te verantwoorden. Het zal ons, en dus ook deze bevolkingsgroepen, ten andere ook veel meer kosten.

Let wel: het individuele gedrag heeft maar een beperkte invloed op het klimaat. Het is dan ook verkeerd om individuele mensen te culpabiliseren. Christenen hebben dit al te gemakkelijk gedaan. Als het gaat om de opwarming van de aarde moeten we niet zeggen "Door mijn schuld, door mijn schuld, door mijn allergrootste

fluorgassen in koelkasten en airco's tegen te gaan. Maar bij zijn klimaatoplossingen staan ook 'opvoeding van meisjes' en 'gezinsplanning'.

Geert Noels, Kristof Eggermont en Yanaika Denoyelle werken in hun boek *'De klimaatschok, 20 oplossingen voor overheid, bedrijven en burgers in België'* (Lannoo, 2022) iets gelijkaardigs uit op kleinere schaal. Ze spitsen zich toe op klimaatoplossingen op Belgisch niveau. Geert Noels gelooft niet in *degrowth* maar in *regrowth*. Hij oordeelt, met grote stelligheid, dat ontgroeiscenario's nefast zijn voor de vooruitgang. Bij Noels en co overheerst het technologisch optimisme. Zij halen dit optimisme uit de Covid-periode, toen de wereld stil lag en de CO₂-uitstoot toch maar met amper 5,8 % verminderde. Niet groei is volgens hen het probleem, wel groei gebaseerd op fossiele brandstoffen. En dus opteren ze voor groene groei.

Hun boek is een opsomming van technologieën die een uitweg kunnen bieden uit de klimaatverandering. Wel geven de auteurs toe dat veel van deze technologieën nog in de kinderschoenen staan en dikwijls erg duur zijn. De echte oplossing zien ze in voluit kiezen voor elektrificeren, ook in de industrie.

Ze besteden weinig aandacht aan de ruimere maatschappelijke processen. Klimaattransitie moet sociaal zijn, zeggen ze, maar ze werken dit niet verder uit. Dit deed Geert Noels wel in zijn vorige boeken. In *Gigantisme* (2019) formuleerde hij scherpe kritiek op ongeremde groei en schaalvergroting en ging hij op zoek naar een meer heilzame duurzame groei.

Johan Malcorps noemt het boek 'De klimaatschok' een waardevolle bijdrage aan het klimaatdebat (1). Dit terwijl *degrowth*, volgens de denktank Oikos, de enige manier is om de planeet te redden. In diezelfde lijn benadrukt het OESO-rapport *Beyond Growth* dat het huidige economisch groeimodel ons drie keer schromelijk tekort doet:

- ecologische schade
- stijgende ongelijkheid
- toenemende druk om meer te presteren.

Ontgroeit toont dat we een ander maatschappelijk verhaal nodig hebben dan het blinde groeidenken. Het alternatief is een 'economie van het genoeg', waarbij de basisbehoeften van iedereen bevredigd worden en niemand iets tekort

schuld". Het is het beleid dat moet veranderen, en dat zal dan natuurlijk afstralen op ons aller gedrag. We moeten, ook als christen, dus eerder druk uitoefenen op de politiek dan op de individuele gewetens. En dat zijn we niet gewoon.

Groene groei of ontgroeit?

Is mitigatie, vermindering van de uitstoot, synoniem van ontgroeien, *degrowth*? Betekent het dat er nu dringend een einde moet komen aan ons kapitalistisch groeimodel? Vele wetenschappers zijn hiervan overtuigd. Maar er zijn ook tegenstemmen.

Zo verdedigde Paul Hawken al eind jaren '90 het idee van een nieuwe groene industriële revolutie, een groen groeimodel, een vergroening van het kapitalisme. In 2017 lanceerde hij het *Drawdown*-project. Letterlijk betekent dit de verlaging van het grondwaterpeil. Hier gaat het om technologische oplossingen die op wereldvlak de opwarming van het klimaat naar beneden halen. Hierbij staat koeling op de eerste plaats: een torenhoge investering om het sterke broeikas effect van koelmiddelen met

komt. Dat leidt tot allerlei aantrekkelijke voorstellen. Als we ervoor zorgen dat al onze spullen en apparaten dubbel zo lang meegaan, hebben we maar de helft van de grondstoffen en energie nodig, moeten we veel minder zaken kopen en hebben we minder koopkracht nodig. Het aantal arbeidsuren in de productie zal dan wel verminderen, maar een kortere werkweek wordt een zegen voor iedereen. In combinatie met de herwaardering van universele basisdiensten – onderwijs, gezondheid, wonen en voeding – krijgt iedereen zicht op een verzekerd bestaan. Je kan daarin jezelf ontplooien en we kunnen ons samen engageren voor de samenleving in allerlei burgerinitiatieven. (2)

Psychoanalyticus Paul Verhaeghe pleit er eveneens voor dat we afstand nemen van groei en overschakelen naar duurzaamheid. “Er is een uitspraak, zegt hij, waar ik mij aan erger: *Onze kinderen gaan het minder goed hebben dan wij*. Maar materieel hebben wij en zij meer dan genoeg, zelfs te veel. De generatie van mijn kinderen wil dat niet meer. Ze kiezen bewust voor een betere balans tussen leven en werken, en ze hebben gelijk. In plaats van nog meer, moeten we naar minder en duurzamer.”(3)

Last but not least. Als we willen dat mensen in lage inkomenslanden in het Globale Zuiden zich kunnen ontplooien, dan hebben ze scholen, ziekenhuizen, openbaar vervoer, een kringlooeconomie, enz. nodig. En dat vergt in die landen inderdaad energie en grondstoffen om tijdelijk te leiden tot economische groei. Maar daarna kunnen ook zij evolueren naar een welzijnseconomie.

Om deze ontplooiing in het Globale Zuiden mogelijk te maken binnen de grenzen van de planeet, moeten de hoge inkomenslanden in het Globale Noorden hun energie en grondstoffen reduceren, dus ontgroeien. Zo krijgt iedereen zicht op een goed leven binnen de grenzen van de planeet. Als we focussen op wat echt belangrijk is in het leven, wat zin en betekenis heeft, zullen we met plezier afscheid nemen van de overconsumptie- en overproductiesamenleving.

De nieuwe Europese, federale en Vlaamse regeringen zullen in elk geval na 9 juni 2024 ingrijpende beslissingen moeten nemen. Anders gaan we met z’n allen de dieperik in.

Emoties en analyses

Wat geldt voor de opwarming van onze planeet, geldt ook voor de andere hedendaagse wereldproblemen: de oorlog in Oekraïne en de vluchtelingenproblematiek. Ook op deze terreinen weegt de heersende publieke opinie zwaarder door op het beleid dan het langetermijndenken. Die publieke opinie drijft meestal op emoties: “Wat erg voor de slachtoffers van overstromingen, bosbranden en droogte. Poetin is een duivel. Vluchtelingen zijn een bedreiging voor onze welvaart.” Langetermijndenken daartegenover baseert zich op wetenschappelijke studies en gedegen (historische) analyses.

Wie zich zonder kennis van zaken alleen op emoties laat drijven, gaat al die malheuren – opwarming van de aarde, oorlog en drenkelingen ten gevolge van een mensonwaardig asielbeleid – als iets onoverkomelijks beschouwen. “Het klimaat is een dada van groene jongens. Al die doden zijn de schuld van Poetin. Het Westen kan niets anders dan onvoorwaardelijk Oekraïne steunen.” Of ook nog: “We zitten vol. Dus sluiten we onze grenzen af voor alle asielzoekers.”

Emoties hebben hun belang, in het bijzonder voor een grotere betrokkenheid. Het mag echter niet blijven bij – terechte – verontwaardiging en medelijden. Die waren er, anderhalf jaar geleden, duidelijk ten aanzien van de Oekraïense vluchtelingen. Het mag nog veel minder blijven bij alleen maar bekommernis om de eigen welvaart. Vragen die, na een emotionele opflakking, moeten gesteld worden zijn: “Wat zijn de (complexe) oorzaken van dit onheil?” en “Hoe kan in de toekomst groter leed worden voorkomen?” Ook al hebben de antwoorden pijnlijke gevolgen voor het eigen schijnbaar comfortabel leventje – dit laatste weliswaar op korte termijn –.

En ten slotte nog dit: een soberder levensstijl, vreemdelingen centraal en de Bijbelse sjaloorn: het zijn allemaal zaken die evangelisch geïnspireerde mensen bijzonder dierbaar zijn.

Rob

(1) Johan Malcorps, Klimaatschok, in Oikos 106, tijdschrift voor de sociaal-ecologische tegenstroom, juni 2023, blz. 69-73, www.oikos.be

(2) Dirk Holemans, Wanneer is onze economie volgroeid?, edito in hetzelfde tijdschriftnummer, blz. 3-4

(3) Klimaat en ongelijkheid zorgen voor onbehagen, Liza Cortois interviewt Paul Verhaeghe, Tertio 1.219 van 2 juni 2023, blz. 8-9

9. Christendom 3.01: de derde weg een denkoefening door Daniël Vanhoutte

De bron van het christendom ligt bij de figuur van Jezus, de zoon van een timmerman uit Nazareth. Na zijn zogenaamd “verborgen leven” in een gesloten gemeenschap begon hij als dertiger rond te trekken om een nieuwe spiritualiteit te verkondigen. Jezus heeft in de beleving van de religie een diepgaande vernieuwing gebracht waardoor zijn volgelingen in hem de beloofde en verwachte Messias hebben herkend en erkend. In zijn prediking heeft Jezus een dimensie op het voorplan gebracht die kan omschreven worden als de vestiging en de uitbouw van “het rijk Gods” in de gemeenschap van de mensen. Het oorspronkelijke christendom was geen godsdienst van dogma’s, rituele voorschriften, cultische offers en plechtige erediensten maar een humanitair project van aardse medemenselijkheid. Daarmee heeft het christendom in de ontwikkeling van het fenomeen “religie” een nieuwe mijlpaal geplaatst. Christenen zijn mensen van het Nieuwe Testament. Met Jezus begint trouwens ook een nieuwe tijdrekening.

Het christendom was oorspronkelijk maar een kleinschalige beweging van eenvoudige volksmensen die haar plaats moest vinden tussen de vele cultussen van de hellenistische wereld van die tijd. De eerste eeuwen van de christelijke tijdrekening zijn zeer chaotisch verlopen. Er ontstonden al heel vroeg spanningsvelden met de joodse traditie en de Romeinse bezetters. In de christelijke gemeenschappen was er ook nog geen overkoepelend gezag en geen eenheid van leer, organisatie en rituelen. Toen het christendom zich buiten Palestina begon te verspreiden kwam het ook in conflict met andere cultussen en heidense filosofieën. Binnen het christendom zelf ontstonden er allerlei (ketterse) stromingen die mekaar continu bekampten. Er circuleerden ook allerlei verhalen en geschriften die later niet in de officiële Bijbel werden opgenomen.

Uiteindelijk waren het de keizers zelf die eisen van eenvormigheid begonnen te stellen met het oog op de verheffing van het christendom tot staatsgodsdienst. Die opdracht werd uitgevoerd door het organiseren van een reeks oecumenische concilies in de vierde en vijfde eeuw. Zo heeft het christendom stapsgewijze een kerkelijk paradigma opgebouwd dat voldoende coherent leek om de eeuwen te trotseren, maar achteraf beschouwd toch enkele tijdsgebonden kenmerken vertoonde die op termijn de grondslag van nieuwe spanningen zouden vormen. We denken hierbij vooral aan drie belangrijke

componenten: de structurele romanisering, de theologische hellenisering en de dogmatische leerstelling. Hiermee kreeg de Rooms-Katholieke Kerk de allure van een klerikale theocratie. Hier liggen ook de wortels van de huidige crisis en de steeds dwingender vraag naar herbronning en vernieuwing. Het

concilie van Vaticanum II (1962 - 1965) beloofde een aggiornamento maar heeft de hoge verwachtingen niet ingelost. Het probleem zit dus dieper dan gedacht.

De oorspronkelijke eigenheid van het christendom kunnen we nochtans op een eenvoudige manier herontdekken door terug te keren naar het kerstverhaal. Het gaat in dat verhaal immers niet alleen over de geboorte van Jezus van Nazareth, maar ook en vooral – zo leert de Kerk al eeuwenlang - over de incarnatie, d.w.z. de menswording van God. Niet voor niets is de idee van incarnatie het basisdogma van het christendom. Met dat dogma heeft het christendom in het religieuze denken van de mensheid een nieuwe fase ingezet. Als christenen geloven en belijden dat God in de persoon van Jezus mens is geworden, wil dat zeggen dat God zelf bij wijze van spreken “geseculariseerd” is. Als God effectief als mens onder ons is gekomen gaat het debat niet meer over de ware God of de ware godsdienst maar over het ware mensbeeld. Het christendom verwijst daarbij heel uitdrukkelijk naar de komst van “het rijk Gods” als vervulling van het diepste verlangen van de mens naar humaniteit en moraliteit, goedheid, schoonheid en waarheid, gerechtigheid en vrede, vergeving en verzoening, geloof, hoop en liefde. Hier ligt duidelijk “een derde weg” tussen traditioneel godsgeloof en modernistisch ongelooft. Die derde weg geven we de naam van “seculier christendom”.

Met seculier christendom bedoelen we een christendom dat zich ontdaan heeft van het ontologisch dualisme inzake wereldbeeld en godsbeeld en zich ten volle incarneert in de ene en enige werkelijkheid (Cf. boek van kardinaal Danneels “God is geen tweede verdieping”, 1984). Seculier christendom is dus een heel specifieke vorm van humanisme. En precies op dat vlak heeft het christendom een uniek aanbod met het mensbeeld dat belichaamd wordt door de figuur van Jezus van Nazareth. Voor christenen is Jezus de mens die zijn levensbestemming niet vindt in narcistische of voluntaristische zelfontplooiing, maar in onvoorwaardelijke liefde en dienstbaarheid. Voor christenen is Jezus de belichaming van wat we “het ware mensbeeld” kunnen noemen. Met de term “seculier christendom” geven we aan het begrip “secularisatie” de positieve betekenis van “vermenselijking” in plaats van het pejoratieve “verwereldlijking”. Secularisatie is niet langer een bedreiging maar een logische fase van een historisch proces. Het is een positieve uitdaging die niettemin dringend om spirituele verdieping vraagt. We kijken uit of er hiervoor ruimte is in het synodale overleg.

10. 21-eeuws geloven

We leven in een superdiverse maatschappij. Ook op religieus vlak. Moslims, christenen, vrijzinnigen, agnostici, alles door en met elkaar. In onze scholen en verenigingen, in onze straat en onze familie. We hebben daar over het algemeen geen moeite mee. Dit is geen keuze maar een gegevenheid.

Het staat wel in schrille tegenstelling met een nog niet zo ver verleden. De minder jonge generatie herinnert zich de tijd dat zowat iedereen in haar omgeving rooms-katholiek was. Het beperkte haar vrijheid, maar gaf toch wel een veilig gevoel van geborgenheid. Het zorgde er ook voor dat ze zich weinig levensbeschouwelijke vragen stelde.

De voorbije decennia is dit ingrijpend veranderd. De nabijheid van mensen met een andere religie of levensovertuiging stelt nu ons eigen geloof in vraag. Verschillende reacties zijn mogelijk:

- trouw – of is het halsstarrig? – vasthouden aan het geloof van de eigen kinderjaren
- overstappen naar een andere levensbeschouwing

- zich een zuiver pragmatische levenshouding aanmeten: religie doet er niet toe
- op zoek gaan naar een nieuwe hedendaagse levensfilosofie

Deze vierde optie lijkt me de meest interessante. Wat kan die zijn, voor mensen die vertrekken vanuit een christelijke geloofsovertuiging? En kan ze leiden naar een nieuwe geborgenheid en geloofsgemeenschap? Hieronder een poging.

1. Het begrip 'God'. *"Ik geloof in God, de almachtige Vader, Schepper van hemel en aarde. En in Jezus Christus, zijn enige Zoon, onze Heer"*: zo begint de klassieke geloofsbelijdenis die nog steeds in de meeste kerken, al of niet met overtuiging, wordt gebeden. Het christelijk godsbeeld dat erin beleden wordt, is evenwel niet langer evident. Je kan deze geloofsbelijdenis echter ook symbolisch verstaan. Dat maakt het mogelijk om, op de vraag "Is de God van bijvoorbeeld de moslims dezelfde als onze God?", volmondig 'ja' te antwoorden.

Het valt immers moeilijk vol te houden dat alleen wij, katholieken, gelijk hebben en alle anderen ongelijk. Wat doe je dan met de miljarden min of meer religieuze mensen die vroeger en elders geleefd hebben? Zaten die er allemaal naast? Of mogen we hen daarentegen zien als zussen en broers in een zoekend geloven?

God wordt dan een Kracht die het al bezielt of een barmhartige Vader die al zijn kinderen, zonder onderscheid, nabij is of... Ja, elke religie en levensbeschouwing komt wel een glimp van deze God op het spoor.

2. "En in Jezus Christus...". Het moet mogelijk zijn om heel pluralistisch en tolerant in dit leven te staan, en toch vast te houden aan een christelijke en evangelische levensovertuiging. Waarin bestaat die dan? Het specifieke van het christendom is 'Jezus Christus'. De twee: de historische Jezus van Nazaret, en de Christus van zijn volgelingen aan wie we het Nieuwe Testament te danken hebben.

Van de historische Jezus is weinig geweten, maar toch voldoende om van hem een beeld te vormen dat voor ons richtinggevend kan zijn. Van Christus-Messias zijn ons meerdere beelden gegeven, want de verschillende auteurs (Paulus, Marcus, Matteüs, Lucas, Johannes, Jakobus...) legden uiteenlopende accenten in hun geloof.

Uit het boek van E. Schillebeeckx (1) kunnen we vrij goed opmaken wat Jezus van Nazaret bezielde, al is dat historische niet de hoofdbekommernis van de auteur. "Het aanbod van Jezus kunnen we slechts indirect aflezen uit de nieuwtestamentische reacties en getuigenissen. Sprekend in geloofstaal hebben zij het toch over de werkelijke Jezus van Nazaret, een concreet historische werkelijkheid. De christelijke gemeenten spreken uit wat de historische Jezus voor zijn volgelingen is gaan betekenen en hoe dit in Jezus zelf is verankerd."

Wie was deze historische Jezus? 'Een door Gods Geest vervulde medemens'. Hij leefde en sprak vanuit wat hij het Rijk Gods noemde. Dat koninkrijk van God was voor hem: de op menselijkheid bedachte heerschappij van God. Het is

Gods onvoorwaardelijk goed-willen met de mensen. Want Hij is voor Jezus een 'God van mensen'. Gods heerschappij bestaat uit zijn onvoorwaardelijke heilswil, zijn tegemoetkomend erbarmen en toekomstende genadigheid, met daarin verzet tegen alle vormen van kwaad.

Het Rijk Gods, predikte hij, is nu nabij. De nieuwe wereld vangt aan. En aan de boze wereld, die beheerst is door onheilsmachten, komt een einde. Deze grondintuïtie van Jezus van Nazaret mag voor ons, christenen van de eenentwintigste eeuw, ook de onze zijn. Leerlingen van die Jezus leggen zich niet neer bij oorlog en onrecht. Vanuit een onverwoestbare hoop die hij in ons hart heeft gelegd.

Hiermee beland ik bij de betekenis die deze Jezus voor ons mag hebben. En dus bij zijn Christus-Messias zijn. Onze Lieve Heer, zoals we hem in Vlaanderen noemen, is, net als dit het geval was bij de nieuwtestamentische schrijvers, een beeld van de historische Jezus. Wat heeft hij ons te zeggen? Jij en ik leggen wellicht andere accenten. Maar op die manier zijn wij toch geloofsgenoten, volgelingen van de man van Nazaret, Lichaam van Christus.

(Rob)

(1) Edward Schillebeeckx, Jezus, het verhaal van een levende, H. Nelissen, Bloemendaal, 1973

11. Onbehagen, voedingsbodem voor extreem rechts

Wie zich op het Vlaamse platteland begeeft, of er woont, zal de borden 'Red onze boeren' opgemerkt hebben. Klik je deze woorden aan op je computer of smartphone, dan kom je terecht op... een website van Vlaams Belang. Terwijl waarschijnlijk niet alle landbouwers die deze slogan uithangen, daarvan bewust zijn.

Vlaams Belang, maar ook de andere Europese extreemrechtse partijen, doen er momenteel alles aan om mee te surfen op het heersende onbehagen dat leeft bij heel wat bevolkingsgroepen. Dit onbehagen doet zich voor op heel wat verschillende terreinen, gaande van de aanwezigheid van migranten over inkomensonzekerheid tot mobiliteitsproblemen.

Psycholoog Paul Verhaeghe heeft er een boek over geschreven met dezelfde titel (1). Het behandelt onbehagen als een gevoel dat deel uitmaakt van ons mens-zijn. Ondanks de welvaart op alle vlakken neemt de onrust in onze maatschappij toe. Paul Verhaeghe laat zien dat iedere tijd een eigen gevoel van onbehagen kent, met de daarbij horende typische problemen, zoals in onze tijd een burn-out, het imposter syndroom (2) of de angst om uitgesloten te worden. Zijn er verifieerbare verklaringen voor dit onbehagen, in de praktijk van de zorg, het onderwijs en de arbeidsorganisatie? In 'Onbehagen' kiest Paul Verhaeghe voor een wetenschappelijk onderbouwde analyse, wars van op ideologie gebaseerde kritieken en utopische oplossingen.

Onbehagen is dus perfect normaal en begrijpelijk. Je kan er echter op twee verschillende manieren mee omgaan. De uiterst rechtse partijen zullen het aanwakkeren en direct de schuldigen ervoor aanwijzen. Die zijn dan te vinden bij de andere politieke partijen, in het bijzonder die ter linkerzijde. Maar ook bij bevolkingsgroepen die ons 'vreemd' zijn: vul zelf maar in. Extreem rechts bezondigt zich overduidelijk aan het wij-zij-denken. Waarbij hun eigen politieke partij zich natuurlijk aan de goede kant bevindt en beweert op te komen voor de slachtoffers van al die 'anderen'.

De andere manier om met dat onbehagen om te gaan bestaat erin een analyse te maken zoals die van Verhaeghe en het vertrouwen en de solidariteit onder mensen en groepen te vergroten. Extreem rechts

bestrijden zonder meer brengt dus niet zoveel zoden aan de dijk. Wat dan wel? Op de eerste plaats de mensen met hun onbehagen ernstig nemen. Hen laten aanvoelen dat ze er niet alleen voor staan. En met hen op zoek gaan naar oplossingen voor de oorzaak van hun onrust. Dit kan het best gebeuren in groep: een armoedevereniging, een beweging van het middenveld, een kerkgemeenschap.

Laten we zo streven naar een inclusieve samenleving. We doen het door mensen die zich onbehaaglijk voelen, volwaardig te laten deelnemen in deze groepen. Dit gebeurt bijvoorbeeld in onze plaatselijke Welzijnsschakel. Het onderscheid tussen mensen in en niet in armoede, is er helemaal aan het vervagen. Verantwoordelijkheden delen we met zijn allen. Zij aan zij bestrijden we de armoede, in dialoog met het plaatselijk beleid. Op een gelijkaardige manier gaan mensen aan de slag in andere domeinen van deze samenleving. Waar bijvoorbeeld milieudeskundigen en landbouworganisaties samen aan tafel gaan zitten.

(1) Paul Verhaeghe, Onbehagen, De Bezige Bij, 2023

(2) Mensen met het imposter syndroom leggen de lat voor zichzelf vaak veel te hoog. Ze onderschatten hun eigen prestaties en denken niet goed genoeg te zijn.

12. Rustpunt

Het nijlpaard wilde niets liever dan eindelijk eens iemand beter maken.

Hij had nog nooit iemand beter gemaakt. Maar tot zijn verdriet mankeerde niemand iets.

‘Mankeer jij echt niets, egel?’, vroeg hij.

‘Nee’, zei de egel. ‘Niets.’

‘Is er ook niet iets met je stekels? Heb je niet één stekel die pijn doet? Of heb je niet ergens een zeurend gevoel, al is het maar een heel klein gevoel?’

‘Nee,’ zei de egel, terwijl hij al zijn stekels en gevoelens naging. ‘Ze zijn allemaal gezond.’

Het nijlpaard vroeg vervolgens aan de olifant of hij misschien geen slurfkoorts had.

‘Slurfverhoging is ook goed,’ zei hij erbij.

Maar de olifant zei dat zijn slurf het heel goed maakte.

De krekel had geen last van voelsprietontsteking, de karper had geen kou op zijn kieuwen, de reiger geen snavelkramp en de giraffe – voor zover hij wist – nooit aanvallen van bleke steeltjes. ‘Bleke steeltjes...’ zei hij. ‘Nee... Die heb ik nooit gehad. Ik heb helemaal nog nooit wat gemankeerd, volgens mij.’

De mug, die het nijlpaard aan het begin van de avond tegenkwam, leed niet aan gonszucht of een rood waas voor zijn ogen, de kameel, die op bezoek was bij de pad, niet aan branderige bulten, terwijl de mol nooit duistere vermoedens had waar hij graag van af wilde.

In de schemering ging het nijlpaard in de modder zitten, aan de oever van de rivier. Alles was grijs en somber om hem heen. Hij fronste zijn wenkbrauwen en dacht diep na. Zou ik soms aan vergeefsheid lijden?, dacht hij. Grijsze vergeefsheid?

Wolken joegen door de lucht. Maar wie zou mij dan beter kunnen maken?, dacht hij. Hij stond op en keek om zich heen. Er was nergens iemand te bekennen. Niemand?, dacht hij. Of zou ik mezelf soms beter moeten maken...?

Even aarzelde hij, toen holde hij in volle vaart de rivier in. Het water klotste, spatte hoog op en sloeg in grote golven over de kant. Lange tijd bleef het nijlpaard onder water. De maan kwam tussen de wolken te voorschijn en de rivier begon te glinsteren. In de verte zong de nachtegaal.

Toen het nijlpaard tenslotte weer bovenkwam zag hij de maan en de sterren, overal in de reusachtige lucht, en hij voelde zich niet grijs meer, en ook niet vergeefs. Hij keek om zich heen en fluisterde: ‘Ik heb mijzelf beter gemaakt... ik heb mijzelf dus beter gemaakt...’

Alleen het riet kon hem horen. Maar dat was genoeg.

Uit : Misschien wisten zij alles – Toon Tellegen

COLOFON

- Redactie: Rob Debels, Lieven Debosscher, Isabelle Maes en Bart Pieters
- Medewerkers aan dit nummer: Ignace D’hert, Luc Hessel, Daniël Vanhoutte, Antoinette Van Mossevelde
- Layout: TiDee - www.tidee.be
- GDPR: Je kan de gegevens die we over je bewaren altijd opvragen, laten wijzigen of verwijderen via een mail aan lieven.debosscher@gmail.com

Geloof & leven verweven is de nieuwsbrief van Evangelie Levensnabij. Het is een driemaandelijks contactblad van christenen die hun geloof verbinden met persoonlijke en maatschappelijke levensvragen, met een bijzondere aandacht voor wie in de samenleving uitgesloten worden.

Ze voeden zich aan een Bijbelse spiritualiteit en kiezen voor een andere levensstijl. Ze opteren voor een democratisch kerkmodel en voor samenwerking met mensen die werken aan een rechtvaardige wereld vanuit een ander geloof of levensbeschouwing.

Evangelie Levensnabij is aangesloten bij Bezield Verband, een netwerk van personen en kerkgemeenschappen die in Vlaanderen een eigentijdse lichtbaken van zingeving willen zijn.